

Лісовець Оксана Вікторівна
Асистент кафедри дошкільної освіти
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин

РОЛЬ ДОРΟΣЛИХ У ЖИТТІ ДИТИНИ **В ПЕРІОД КРИЗИ СЕМИ РОКІВ**

Вікова криза – це особливий етап перетворення соціальної ситуації розвитку, коли новоутворення попереднього періоду руйнують стару соціальну ситуацію і спричиняють створення нової. Аналіз праць із проблем кризи 7 років свідчить, що вона входить до низки найменш вивчених перехідних періодів в інтервалі «від народження – до 17 років» і, мабуть, ще довго не привертала б уваги дослідників, якби у 80-х роках ХХ ст. у суспільстві не назривала необхідність переходу на навчання дітей з 6-річного віку, унаслідок чого актуалізувалася проблема вікової періодизації. Від того, чи буде введено в неї перехідний період від дошкільного до молодшого шкільного віку (кризу 7 років) як закономірність дитячого розвитку, залежить стратегія і тактика виховної роботи з дітьми, які, за Л.С. Виготським, «вже не дошкільники, але й не школярі» [3,39]. Науковці відзначають, що криза семи років – це криза саморегуляції. Дитина починає регулювати свою поведінку правилами. Перехідний період характеризується перебільшеними формами поведінки. Дитина не володіє своїми почуттями – не може стримувати, і не вміє керувати ними. Втративши одні форми поведінки, вона не набула ще інших. Діти вчаться задовольняти свої фізичні та духовні потреби способами, прийнятними для них самих і тих, з ким вони спілкуються [4,18]. Е. Еріксон вказує, що діти в цей час «прагнуть швидше знайти такі форми поведінки, які допомогли б їм ввести свої бажання та інтереси в соціально-прийнятні рамки». Він висловив суть конфлікту формулою «ініціатива проти почуття провини» [1,19].

Розвиток дитини в період вікової кризи сприяє розвитку виховної позиції дорослих. Якщо дорослі усвідомлено або неусвідомлено намагаються зберегти колишні способи взаємодії з дитиною, це перешкоджає

встановленню благополучних взаємин з нею, викликають власні емоційні проблеми, що перешкоджають розвитку дитини. В період вікової кризи змінюються дії всіх учасників взаємодії: і дорослих, і дітей. Умовою для успішного розв'язання кризи є саме корекція поведінки дорослих. Дорослим необхідно мати певні знання про зміни, що відбуваються з дитиною на даному віковому етапі. Тільки на основі цих знань можна певним чином діяти і аналізувати власні дії. Дорослим слід змінити своє ставлення до дитини – прислухатись до її думки; позитивно оцінювати дитину як особистість та доброзичливо ставитись до неї; виражати свою впевненість в тому, що у дитини все вийде; разом аналізувати помилки і знаходити способи їх вирішення. Для дітей буде корисним виконання спеціальних завдань, доручень, «своїх» справ. Їх необхідно більше займати продуктивними видами діяльності – малюванням, ліпленням, конструюванням, аплікацією тощо. Важливо інколи ставити дитину в позицію «старшого», «дорослого», коли на ній знаходиться вся відповідальність; корисно давати спеціальні доручення, виконуючи які, дитина могла б бачити результат і відчувати його важливість для всієї родини. Батькам можна порекомендувати також тихі бесіди перед сном, вечірні розмови про те, що відбулось у дитини за день.

Якщо в поведінці дитини фіксується негативна симптоматика, то дорослий не повинен прирікатися з нею, наполягати на прийнятті своєї думки, погрожувати розправою, передражнювати дитину, «торгуватися» за гарну поведінку, особливо, в присутності інших дітей. Не можна ставитись до такої «складної» дитини упереджено, карати одразу за все. Якщо не удалось уникнути конфліктної ситуації, краще деякий час не помічати дитину (оскільки негативна симптоматика спрямована на дорослих, то при відсутності глядачів вона швидко затухає), а потім вести себе так, як нічого не сталось, знайти можливість похвалити її за що-небудь. Наодинці можна поговорити з дитиною, не демонструючи свою авторитетність. Краще, навпаки, ставити її в позицію того, хто має право голосу, дорослого. Дуже корисно створити для дитини такі ситуації, коли найгарніша поведінка стала

б метою (можна влаштувати «день слухняності» і провести його без жодного зауваження, «день добрих справ», «день ввічливості»).

Майже всі діти 6-7-річного віку хочуть іти до школи, вступ до якої засвідчує перехід до нової, суспільно значущої та суспільно оцінюваної діяльності – навчання. Дуже важливо, щоб ці зміни у житті дитини узгоджувалися з її внутрішньою потребою. І. Шакур виділяє напрямки роботи з першокласниками, які сприяють згладжуванню та ефективному проходженню вікової кризи семи років: діагностика сформованості навичок навчальної діяльності, психофізіологічних особливостей та можливостей дітей; розвиток сенсорних, сенсорно-перцептивних, моторних компонентів діяльності за допомогою використання методів конструювання, аплікації, в тому числі, спрямованих на розвиток дрібної моторики рук; різноманітність форм діяльності дитини, спадкоємність форм діяльності «дитячий садок-школа»; розробка класних годин-лекторіїв для батьків з метою ознайомлення їх із специфікою проходження кризи семи років і специфічними особливостями процесу навчання в даному віці; виявлення інтересів і нахилів дітей, а також залучення дітей до внутрішньошкільних норм; виховання відповідальності, залучення дитини до нових обов'язків; діагностика соціальної структури колективу, а також рівня самооцінки школярів, використання психокорекційних занять, спрямованих на формування умінь соціальної взаємодії та створення сприятливого психологічного клімату в дитячому колективі (театральні постановки, сюжетні ігри, етичні бесіди та ін.).

Вивчення психологічних особливостей дітей у кризі семи років дозволяє поглибити теорію психічного розвитку для створення дитячої психології кризового віку й отримати дані для аргументованої стратегії навчання і виховання в ньому.

Література

1. Эльконин Д.Б. Детская психология / Д.Б.Эльконин. – М.: Академия, 2000. – 384 с.

2. Кулагина І.Ю., Колюцкий В.М. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека / Кулагина І.Ю., Колюцкий В.М - М., 2001. - 292 с.
3. Поліщук В.М. Криза 7 років: феноменологія, проблеми: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 118с.
4. Шаграева О.А. Детская психология. Теоретический и практический курс. Учебное пособие для вузов / О.А. Шаграева. – М.: Владос, 2001. – 367 с.